

Tromsø, 1. september 2023

Høringsuttalelse fra Nofima på spørsmål om «Forskningsrådets rolle og funksjoner i det norske forskningssystemet»

Nofima takker for muligheten til å levere innspill til Forskningsrådets rolle og funksjoner i forskningssystemet. I tillegg til høringsuttalelsen fra FFA, som støttes fullt ut av Nofima, ønsker vi å frem heve noen poenger.

Nofima mener at vi trenger ett sterkt og kompetent forskningsråd for å iverksette prioriteringene for norsk forskning slik vi finner de i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning.

Dagens samfunnsutfordringer går i stor grad på tvers av sektorer og krever tverrsektorielle forskningssatsinger og –samarbeid. Det utfordrer dagens praktisering av sektorprinsippet i det norske forskningssystemet. Nofima mener at det er behov for sterkere koordinering mellom departementenes tematiske og budsjettmessige forskningsprioriteringer for å møte samfunnsutfordringene på en kraftfull måte. Her kan Forskningsrådet ha en sentral koordinerende rolle.

Norges forskningsråd bør ha mandat til å koordinere og realisere de overordnede prioriteringene gjennom virkemiddelbruk, informasjonsarbeid og rådgiving. Det krever at Forskningsrådets administrasjon og styringssystem er sammensatt med balansert kompetanse og har i innsikt i hele forskningssystemet og de forskningsutførende sektorene. Forskningsrådet må etter vårt syn ha solid kunnskap om både UH-institusjonene, helseforetakene og forskningsinstituttene så vel som næringslivet og se forskerinitiert og utfordringsdrevet forskning som komplementære faglige tilnærminger. *Det krever at Forskningsrådet har god innsikt i forskningsinstituttenes samfunnsrolle, arbeidsform og forretningsmodell. Når dette svekkes, vil det svekke Forskningsrådets evne til å ivareta et helhetlig ansvar så vel som deres legitimitet.*

NFR må være et strategisk organ som forener norske interesser og forskningsprioriteringer med internasjonalt samarbeid og tilgangen på internasjonale forskningsmidler, blant annet støtte gjennom EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. Norge er et lite land som både finansielt og faglig har mye å hente på internasjonalt forskningssamarbeid for å lykkes i nasjonale målsettinger. Derfor bør norsk forskningspolitikk sørge for at det skapes synergier ved at nasjonale og internasjonale prioriteringer sammenfaller.

Nofima mener at Forskningsrådets strategiske ansvar for instituttsektoren er viktig for utvikling av anvendt forskning som bidrar til måloppnåelse av LTP.

I dag har Norges forskningsråds et strategisk ansvar for instituttsektoren. Som resten av instituttsektoren er Nofima en selvstendig økonomisk enhet som operer i et marked. Forskningsrådets strategiske ansvar for instituttsektoren ivaretas i dag gjennom fordeling av grunnbevilgningen, timeprisfastsetting og datainnhenting for monitorering av grunnbevilgningen, samt nøkkeltallinnhenting og instituttevalueringer. Instituttene samfunns effekt er veldokumentert av OECD, men analysearbeidet som belyser dette i særnorsk kontekst er mangelfull. Her kan NFR bidra for å sikre høyest mulig anvendelse av resultater fra norsk forskning og en videreutvikling av instituttsektoren.

Nofima mener det strategiske ansvaret i større grad må ivaretas ved å se til at virkemidler og virkemiddelbruk legger til rette for at forskningsinstituttene potensiale til å bidra til samfunnets omstilling kan tas ut. Det innebærer blant annet å vurdere konsekvenser for sektoren av endringer i kriterier og innretning av virkemidler, virkemiddelbruk og budsjettendringer. Det strategiske ansvaret må ivaretas i dialog med sektoren. Vi mener at her er det grunnlag for å justere virkemiddelbruken så den gir mer effektiv måloppnåelse i LTP. Konkret må kunnskapen om instituttsektoren økes i Forskningsrådet og det må sikres at virkemidlene gir en spredningseffekt for forsknings- og kunnskapsresultatene.

Forskningsrådets bevilgninger må sikre forskningskvalitet, samfunnsrelevans og spredningseffekt, og at programmene som ligger under NFR bør i større grad rettes mot forskning og lyses ut i åpen konkurranse, basert på kriteriene vitenskapelig kvalitet, samfunnsrelevans og spredning av kunnskap.

Fellesskapets forskningsmidler må investeres slik at de kommer fellesskapet til gode ved at resultatene er åpne. Private forskningsinvesteringer har ikke dette formålet. Nofima mener at forskningsbevilgninger, også næringsretta forskning som IPN og Skattefunn, må forutsette samarbeid med godkjent forskningsmiljø (ikke kun som underleverandør). Det muliggjør evaluering av forskningskvalitet i søkermiljø og å forutsette at forskningsresultater spres i form av publisering eller gjenbruk. Forskningsrådets endring av IPN for noen år tilbake, hvor krav til samarbeid med forskningsmiljø ble fjernet, svekker instrumentet mht forskningskvalitet og -spredning og legger det nærmere opp til Innovasjon Norges portefølje. Det tror vi er uheldig for næringslivets omstillingsevne, for Forskningsrådets rolle og for instituttene mulighet for å bidra til ny kunnskap og teknologi som kan deles.

Norge trenger et aktivt forskningsråd i internasjonale samarbeidsarenaer. Det internasjonale forskningssamarbeidet blir gradvis viktigere. EUs Horisont Europa er verdens største forskningssatsning og norske forskningsinstitutter henter hjem store summer i finansiering. Dagens programmer er godt tilrettelagt for norsk deltagelse, blant annet fordi NFR er aktivt til stede i internasjonale organ og representerer norske forskningsinteresser samt er faglig sterke og konstruktive deltagere i utformingen av europeiske forskningsprioriteringer. Det er ingen selvfølge at EUs programmer vil være tilpasset for deltagelse fra EØS-land og 3.partsland, særlig ikke i en tid der EU ser forskningspolitikken mer i sammenheng med andre forskningspolitiske satsninger, hvorav flere

er uten norsk deltagelse. Derfor er det nødvendig at NFR opprettholder internasjonal kompetanse og fortsetter å bidra aktivt i det europeiske forskningssamarbeidet.

Forskningsrådets finansieringer er også avgjørende for at instituttene kan samarbeide internasjonalt og vinne forskningsfinansiering internasjonalt. Retur-EU er det virkemiddelet som gjør det mulig å for instituttene og deres samarbeidsparter i næringsliv og offentlig virksomhet å delta i EUs forskningssamarbeid. Uten Retur-EU må instituttene avstå fra å delta i det europeiske forskningssamarbeidet.

Nofima står bak rådene beskrevet i mer detalj i FFAs høringsuttalelse, og vil fremheve poenget:

- Følg nøye med på hvordan innsparinger, endringer i virkemidler og andre tiltak påvirker instituttsektoren. Følg opp regjeringens instituttstrategi, bl.a: "Regjeringen vil at politikkutvikling for én av de forskningsutførende sektorene alltid må ses i sammenheng med politikken for de øvrige forskningsutførende sektorene."

For eksempel: i perioden 2009-2019 hadde UH-sektoren en FoU-vekst på 45%, mens tilsvarende i instituttsektoren var 9%. Samtidig økte UH-sektorens andel av Forskningsrådets budsjett med 10,4% i perioden 2015-2019, mens instituttsektorens andel ble redusert med 13,3%. Denne utviklingen mener vi at Forskningsrådet bør monitorere og analysere. Årsaker til utviklingen og vurdering av virkninger for norsk omstillingsevne bør være en del av Forskningsrådets koordinerende og rådgivende systemrolle.

Med vennlig hilsen
Nofima AS

Dette dokumentet er signert elektronisk

Bente E. Torstensen
Bente.torstensen@nofima.no
Administrerende direktør